

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Антоанета Георгиева Запрянова

(ИИСТИ-БАН)

относно конкурса за академичната длъжност „професор“,

обявен в ДВ, бр. 66 от 20.08.2019 г.

от Института за исторически изследвания при БАН

Доц. д.и.н. Пенка Пейковска се явява на обявения конкурс за придобиване на академичната длъжност „професор“ с хабилитационен труд, посветен на миграциите на населението в България през периода 1912–1944 г. и отново доказва, че е изграден учен в областта на историческата демография. Защо отново?

След защита на дисертация за „кандидат на историческите науки“ (сега доктор) на тема „Документи от личен произход за българо-унгарските културни взаимоотношения 1879-1941 г. Извороведски анализ“ д.и.н. Пейковска продължи задълбочена да изследва определени аспекти от историческата демография.

Хабилитационният труд за придобиване на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ през 2014 г. е на тема „Българските общности в Унгария през XIX–XX в. Миграции и историко-демографска характеристика“. През 2015 г. доц. Пейковска придобива научната степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ защита на дисертационен труд на тема „Миграции от Австро-Унгария и Русия към България (средата на 60-те години на XIX в. – средата на 30-те години на XX в.). Историко-демографски аспекти“. Безспорно тук трябва да се има предвид и големият брой студии, статии, рецензии, научно редакторство и съставителство – все в полето на историческата демография.

Редно е да се спомене и фактът, че тя е единствен кандидат в конкурса, т.е. утвърдила е мястото си на учен в тази научна област и конкурент няма. Освен това Комисията, проверила документите на кандидата, не е установила пропуски или нередности по смисъла на ЗРАСРБ и правилниците за неговото приложение и кандидатът е допуснат до участие в конкурса. Д.и.н Пейковска е перфекционист и в научната, и в административната си работа.

Обнародваният хабилитационен труд „Демографски аспекти на миграциите в България 1912–1944 г.“ е издание на Института за исторически изследвания – 2019 г. В обем от 348 страници е изследвана и обективно представена историко-демографската картина на миграциите в диахронен и синхронен план. Позволявам си да изразя най-

лаконично определение за историческата демография с думи на авторката: „Миграциите на населението са били постоянен спътник на човечеството в неговата история и често пъти са определяли съдбините на някои народи”.

Поднесенят анализ и синтез в своето единство на многообразието доказва, че миграциите са постоянен спътник на човечеството в неговия отминал, днешен и утрешен социален ден. И още – че историческата демография е „учителка“ за оцеляването на народите, макар практиката да показва, че народите, в това число и ние българите, трудно се учим от грешките на историческото минало, трудно използваме неговите поуки”.

За подчертаване е, че темата е проучвана частично, като са разкривани отделни аспекти. Подобен комплексен и системно-структурен анализ, направен от д.и.н. П. Пейковска се прави за първи път у нас и в това е нейният голям научен принос и в историческата демография, и в социалната история.

В първата част на труда са разкрити отделните аспекти на външната миграция в България в съответните качествени и количествени измерения на пространствената насоченост на бежанските потоци от българско етническо население. Втората част изяснява факторите, обхвата и динамика на вътрешната миграция. Акцент е и социално-икономическия профил на вътрешномигриращото местно население от българския етнос. Част трета проследява миграцията и урбанизацията в България по данните от преброяванията за градското население и месторождението му в страната и в чужбина.

За подчертаване е, че във всяка от частите е отделено специално място на целите, задачите и методите на конкретния предметно-логичен анализ, както и понятията, употребени в понятийния апарат. Те имат своето евристично значение в общия приносен характер на хабилитационния труд.

Не по-малък е наученият принос на доц. Пейковска и по отношение на приложената методология. Както в хабилитационния труд, така и в обнародваните нейни монографии, студии и статии тя е доказала и доказва, че е изявен специалист в областта на историческата демография, с изградени професионални умения да прилага интердисциплинарна методология, да издирва и подлага на критичен анализ статистическите и друг вид извори, да представя количествена фотография на изследваните процеси във вид на таблици, диаграми, схеми.

Всъщност приложената методология е най-добрата „атестация“ за приносния характер на направения анализ и изводи в хабилитационния труд, където събитийната

история е необходимият фон на демографските процеси и тяхната историко-демографска картина. Този „фон“ е обогатен в обнародвания труд съобразно направените препоръки при първото обсъждане на ръкописа.

На това обсъждане споделих, че ми е трудно да направя критични бележки, като зная изключително трудния, одиссеевски път по издирването и критичния анализ на статистическите извори, при разкриването на процентните корелации според различните историко-демографски показатели. А те са главната емпирична база за историческата демография. Подчертавам го и в настоящето становище.

Позволявам си да предложа на д.и.н. П. Пейковска при следващи публикации да отдели повече място на големия брой нейни монографични и студийни публикации където осветлява различни аспекти – по време, географски ареал и етноси, на миграциите. Това е не само доказателство, че е извоювала свой не малък терен в обширното поле на историческата демография, при това с приносно евристично значение.

Считам, че е добър авторката да подготви отделна студийна публикация, в която да разшири един от приносните моменти в хабилитационния труд. Става въпрос за доразвиването на темата за трудовата миграция от България към Германия като последствие от сключените през 1939 г. двустранни споразумения. Д.и.н. П. Пейковска използва и анализира за първи път документи от огромния масив на Дирекцията на полицията. В представения труд акцентът по тази проблематика е върху историко-демографската картина, но се подразбира, че наличните документи дават възможност за многостранно изучаване на тази миграция. Затова препоръката ми е да подходи към проблематиката и от социално-антропологическа гледна точка.

Продължавам с положителните оценки – на справката за научните приноси в хабилитационния труд – скромно, но обективно. Насочвам вниманието и към приложения списък на графиките, картосхемите и таблиците, на изворите и литературата, на приложението, което онагледява броя на местните, вътрешните и външните мигранти в градовете с население над 10 000 души, налично население, 1910, 1926, 1934 г.

Информиращ е и списъкът на публикациите на доц. д.и.н. Пенка Пейковска . Видно е, че от общия брой на публикациите 11 са по темата на хабилитационния труд, плюс колективна монография, съставителство, 7 студии и 2 статии – все добра атестация за авторката.

Тук прибавям и положените професионални усилия за възстановяването на поредицата „Помощни исторически дисциплини“, иницирането и стартирането на новата международна книжна поредица „Издания на Българо-унгарската историческа комисия“ (от която са обнародвани 5 тома), организираният многобройни международни конференции и симпозиуми с международно участие, но и с участието на студенти и докторанти, научното ръководство на четирима дипломанти и докторант, ролята на научен секретар на секцията.

Всичко това ми дава основание да да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват за присъждането на академичното звание „професор“ на доц. д.и.н. Пенка Иванова Пейковска по професионално направление 2.2. (История и археология).

05.12.2019 г.

Доц. д-р Антоанета Запрянова

